МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ПРАВО

Випуск 50
Том 2

Ужгород-2018

Журнал включено до переліку наукових фахових видань,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін
(Постанова Президії ВАК України № 205/5 від 08 червня 2005 р.;
проведено перереєстрацію видання, Постанова Президії ВАК України № 105/3 від 08 липня 2009 р.;
проведено повторну перереєстрацію видання,
Наказ МОН України № 793 від 04 липня 2014 р. (додаток № 8).

Науковий вісник включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: **Бисага Ю.М.** – *д.ю.н., професор*

Заст. гол. редактора: **Бєлов Д.М.** – *д.ю.н., професор*

Відповідальний секретар: **Рогач О.Я.** – *д.ю.н., професор*

Члени редколегії:
Бедь В.В. – *д.ю.н., професор*
Бисага Ю.Ю. – *к.ю.н., доцент*
Білаш О.В. – *доктор теології, к.ю.н., доцент*
Бобровник С.В. – *д.ю.н., професор*
Булеца С.Б. – *д.ю.н., доцент*
Віхляєв М.Ю. – *д.ю.н., доцент*
Гайнішова Едіта – *доктор права, доктор філософії (Словацька Республіка)*
Гарагонич О.В. – *к.ю.н., доцент*
Головко К.В. – *к.ю.н., доцент*
Гомонай В.В. – *к.ю.н., доцент*
Греца Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Громовчук М.В. – *к.ю.н., доцент*
Дзера О.В. – *д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України*
Дрозд О.Ю. – *д.ю.н., доцент*
Жежихова Мартина – *к.ю.н., доцент (Словацька Республіка)*
Ковач Юліус – *д.ю.н., професор (Словацька Республіка)*
Колодій А.М. – *д.ю.н., професор*
Лазур Я.В. – *д.ю.н., професор*
Лемак В.В. – *д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України*
Ленгер Я.І. – *к.ю.н., доцент*
Марцеляк О.В. – *д.ю.н., професор*
Мраз Станіслав – *д.ю.н., професор (Словацька Республіка)*
Палінчак М.М. – *д.п.н., професор*
Петришин О.В. – *д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України*
Рогач Іван – *к.ю.н., доцент (Словацька Республіка)*
Семерак О.С. – *к.ю.н., професор*
Севрюков О.П. – *д.ю.н., професор (Російська Федерація)*
Сідак М.В. – *д.ю.н., професор*
Скрипнюк О.В. – *д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України*
Станіш Пьотр – *доктор права, професор (м. Люблін, Республіка Польща)*
Ступник Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Фазикош В.Г. – *к.ю.н., професор*
Чечерський В.І. – *к.ю.н., доцент*
Ярема В.І. – *д.е.н., професор*

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 6 від 21.06.2018 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 21500-11300Р,
видане Державною реєстраційною службою України 24.11.2014 р.

Офіційний сайт видання: www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua

© Ужгородський національний університет, 2018
© Ідея дизайну обкладинки належить проф. Бисазі Ю.М.

ISSN 2307-3322

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 6
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО.....7

Берназюк Я.О. ОСОБЛИВОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ ДЛЯ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ.....7

Благодарний А.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....12

Гаврік Р.О. ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ (У СВІТЛІ ОНОВЛЕНОГО КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА).....16

Демченко І.С. ГАРАНТОВАНИЙ ОБСЯГ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....20

Дьордяй В.І. ОРГАНІЗАЦІЙНО-СТРУКТУРНІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....25

Запотоцька О.В. ФОРМИ Й ВИДИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ.....28

Киричук А.С., Литвин С.Й. АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА МВФ У 2014–2015 РОКАХ.....32

Кравцова Т.М., Петрова Н.О. НОВІ ПРАВИЛА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ (ПІДСУДНОСТІ) АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ В УКРАЇНІ.....36

Кульчицький О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОВ'ЯЗАНИХ З БАНКОМ ОСІБ В УКРАЇНІ.....42

Москаленко С.І. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПАСАЖИРІВ У ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ.....46

Пасіка С.П., Опанасенко О.О., Скиба О.С. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАКЛАДЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....50

Пузанова Г.Й. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНЦЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВНИЦТВА ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ В УКРАЇНІ Й ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....54

Сідей Я.Я. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ СПОРИ У СФЕРІ СУДОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....58

Тарасюк А.В. АНАЛІЗ ДЕЯКИХ КЕРІВНИЦТВ РОБОЧОЇ ГРУПИ 29 У КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОГО РЕГЛАМЕНТУ ПРО ЗАХИСТ ДАНИХ.....61

Терещук Г.А. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У НАЦІОНАЛЬНОМУ АНТИКОРУПЦІЙНОМУ БЮРО УКРАЇНИ.....65

Шестерніна Н.П. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАХИЩЕНИМ ГРОМАДЯНАМ У КОНТЕКСТІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....69

РОЗДІЛ 7
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО.....73

Боровик А.В. ПРО ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІКТИМОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ.....73

Вільгушинський В.М. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ І ЗМІСТУ ПРИНЦИПІВ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ОСНОВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....77

Гулкевич В.Д. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ПОШУКОВИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТІ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ.....82

Рень Ю.В. ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ.....86

Тарасенко Ю.М. ЗЛОЧИННІСТЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ЯК НОВЕ ЯВИЩЕ КРИМІНАЛЬНОЇ ДІЙСНОСТІ.....91

Топчій В.В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПІЛОГО ВІД ЗЛОЧИНУ.....96

Us O.V. STAGES (PERIODS) OF QUALIFICATION OF CRIMES.....99

РОЗДІЛ 8
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....103

Климкевич Р.А., Луцик В.В. ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЩОДО ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ.....103

Паршутін А.Б. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ.....107

Поцілуйко В.М. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ, ОСОБИСТОГО ОГЛЯДУ ТА ОСОБИСТОГО ОБШУКУ 112

Русова О.Л. ВПЛИВ ДЕЯКИХ МЕДИКАМЕНТОЗНИХ ЗАСОБІВ НА ПОЧЕРК.....116

Савельєва І.В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ПОНЯТЬ «МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ» І «СЛОВЕСНИЙ ПОРТРЕТ».....119

Сердечна А.Ю. ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОКРЕМИХ СТАНДАРТІВ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ У СВІТЛІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....123

Старенький О.С. ЗАКОНОДАВЧІ НОВОВВЕДЕННЯ ЩОДО УЧАСТІ ЗАХИСНИКА ЯК СУБ'ЄКТА ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....128

Федчишина В.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ 134

Цуцкірідзе М.С. ЩОДО ПОТРЕБИ ЄДНОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЗДІЙСНЮВАНОЇ НА ЇЇ ДОСУДОВИХ ЕТАПАХ.....138

РОЗДІЛ 9
СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА.....143

Вільчик Т.Б. ПРОФЕСІЙНІ ПРАВА АДВОКАТА І ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....143

Деменчук М.О. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНИМ СУДОМ.....148

Заборовський В.В. ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ВІДНОСНО АДВОКАТА.....152

РОЗДІЛ 10
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....157

Вишневський В.Л. ВІДДІЛ З РОЗСЛІДУВАНЬ МОРСЬКИХ ПОДІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ.....157

Дешко Л.М., Савицький І.В. ОСНОВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЖЕРЕЛАХ ПЕРВИННОГО ПРАВА ЄС.....161

РОЗДІЛ 11
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....165

Братасюк В.М. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЛЮДИНИ В НОВОЄВРОПЕЙСЬКУ ЕПОХУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ.....165

РЕЦЕНЗІЇ.....170

Удалова Л.Д. АКТУАЛЬНЕ НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО СТУДЕНТСЬКОГО ОБМІНУ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ.....170

CONTENTS

SECTION 6
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCIAL LAW; INFORMATION LAW 7

Bernaziuk Ya.O. FEATURES OF CALCULATING THE TERMS OF APPEAL TO THE ADMINISTRATIVE COURT FOR THE PROTECTION OF SOCIAL RIGHTS 7

Blahodarnyi A.M. LEGAL REGULATION OF DISCIPLINARY PROCEEDINGS IN THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE 12

Havrik R.O. THE CONCEPT OF IMPROVING THE REPRESENTATION AND PROTECTION OF INTERESTS OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE IN THE ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS (IN THE CONTEXT OF THE NEW EDITION OF THE CODE OF ADMINISTRATIVE JUSTICE) 16

Demchenko I.S. GUARANTEED HEALTH CARE AT UKRAINIAN LEGISLATION 20

Dordiai V.I. ORGANIZATIONAL AND STRUCTURAL FORMATIONS OF THE MIGRATION POLICY SYSTEM 25

Zapototska O.V. FORMS AND TYPES OF FOOD SAFETY AND QUALITY CONTROL 28

Kyrychuk A.S., Lytvyn S.I. ANALYSIS OF ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS OF UKRAINE'S CO-OPERATION AND IMF IN 2014–2015 32

Kravtsova T.M., Petrova N.O. NEW RULES OF TERRITORIAL JURISDICTION (CONFORMITY) OF ADMINISTRATIVE CASES IN UKRAINE 36

Kulchytskyi O.O. FEATURES OF LEGAL MECHANISM OF DISCLOSURE OF INFORMATION ABOUT BANK`S RELATED PARTIES 42

Moskalenko S.I. LEGAL PROTECTION OF PASSENGERS IN THE FIELD OF CIVIL AVIATION 46

Pasika S.P., Opanasenko O.O., Skyba O.S. SOME ISSUES OF LEGAL REGULATION OF IMPOSITION OF DISCIPLINARY PENALTIES ON MILITARY MEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE 50

Puzanova H.I. CERTAIN ISSUES OF THE LEGAL REGULATION CONCESSION ACTIVITY OF CONSTRUCTION AND OPERATION OF AUTOMOTIVE ROADS IN UKRAINE AND FOREIGN COUNTRIES 54

Sidei Ya.Ya. ADMINISTRATIVE AND LEGAL DISPUTES IN THE FIELD OF JUDICIAL COMPETENCE 58

Tarasiuk A.V. ANALYSIS OF SOME OF THE GUIDES OF WORKING PARTY 29 IN THE CONTEXT OF THE GENERAL DATA PROTECTION REGULATION 61

Tereshchuk H.A. METHODOLOGY AND LEGAL PROVIDING OF TRANSPARENCY PRINCIPLE IN THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION BUREAU OF UKRAINE 65

Shesternina N.P. ACTUAL PROBLEMS OF PROVISION OF FREE SECONDARY LEGAL AID FOR NEEDY CITIZENS IN THE CONTEXT OF JUDICIARY REFORM IN UKRAINE 69

SECTION 7
CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL LAW 73

Borovyk A.V. ON ANY LEGAL ASPECTS OF VICTIMOLOGRAPHIC PREVENTION OF CRIME IN THE INSTITUTIONS OF COMPLETION OF PENALTIES 73

Vilhushynskyi V.M. PROBLEMS OF DEFINING THE ESSENCE AND CONTENT OF THE PRINCIPLES OF OPENNESS AND TRANSPARENCY AS THE FUNDAMENTAL PILLARS OF CRIMINAL JUSTICE UNDER PRESENT-DAY CONDITIONS 77

Hulkevych V.D. OBJECTIVE SIDE OF ILLEGAL CONDUCT OF SEARCH WORKS ON THE ARCHAEOLOGICAL SITE 82

Ren Yu.V. GENEZIS OF THE CRIMINAL LIABILITY DEVELOPMENT FOR ISPRISION OF FELONIES IN UKRAINE 86

Tarasenko Yu.M. CRIMES OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE AS A NEW PHENOMENON OF CRIMINAL REALITY 91

Topchii V.V. CRIMINAL AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE PROTECTED AGAINST CRIME 96

Us O.V. STAGES (PERIODS) OF QUALIFICATION OF CRIMES 99

SECTION 8
CRIMINAL PROCESS AND FORENSIC SCIENCE; FORENSIC EXAMINATION; OPERATIVELY-SEARCH ACTIVITY.....103

Klymkevych R.A., Lutsyk V.V. HARMONIZATION OF THE EU CRIMINAL PROCEDUAL LEGISLATION ON THE PRESUMPTION OF INNOCENCE.....103

Parshutin A.B. METHODOLOGICAL BACKGROUNDS OF THE THEORY AND PRACTICE OF PRIVATE COMMUNICATION RESEARCH.....107

Potsiluiko V.M. FEATURES OF THE SURFACE REVIEW PERFORMANCE, PERSONAL REVIEW AND PERSONAL EXTENSION.....112

Rusova O.L. INFLUENCE OF SOME MEDICATIONS ON HANDWRITING.....116

Savelieva I.V. COMPARATIVE ANALYSIS OF CRIMINALISTIC CONCEPTS "SPEECH PORTRAIT" AND "VERBAL PORTRAIT".....119

Serdechna A.Yu. AS TO THE NECESSITY OF INTRODUCING CERTAIN STANDARDS OF DETENTION OF PERSONS IN THE LIGHT OF PRACTICES OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....123

Starenkyi O.S. THE LEGISLATIVE INNOVATIONS CONCERNED THE PARTICIPATION OF A DEFENDER AS A SUBJECT OF EVIDENCE DURING A SEARCH IN A CRIMINAL PROCEEDING.....128

Fedchyshyna V.V. LEGAL REGULATION OF THE USE OF SPECIAL ECONOMIC KNOWLEDGE IN THE COURT OF UKRAINE.....134

Tsutskiridze M.S. ON THE NEED FOR UNITY OF COGNITIVE ACTIVITY CARRIED OUT AT ITS PRE-TRIAL STAGES.....138

SECTION 9
JUDICATURE; PUBLIC PROSECUTION AND ADVOCACY.....143

Vilchyk T.B. PROFESSIONAL RIGHTS OF A LAWYER AND GUARANTEES OF ADVOCACY IN THE STATES OF THE EUROPEAN UNION.....143

Demenchuk M.O. MECHANISMS OF THE PROVIDING OF CASE LAW UNITY BY THE SUPREME COURT.....148

Zaborovskyi V.V. SOME PRACTICAL PROBLEMS OF THE IMPLEMENTATION OF GUARANTEES OF ADVOCACY IN THE CONTEXT OF THE SEARCH FOR A LAWYER.....152

SECTION 10
INTERNATIONAL LAW.....157

Vyshnevskyi V.L. MARINE ACCIDENT INVESTIGATION BRANCH OF UNITED KINGDOM: BASIS OF ORGANIZATION AND FUNCTIONING.....157

Deshko L.M., Savytskyi I.V. MAIN STAGES OF DEVELOPMENT OF INVESTMENT ACTIVITY REGULATION IN EU'S PRIMARY LEGISLATION.....161

SECTION 11
PHILOSOPHY OF LAW.....165

Bratasiuk V.M. LEGAL PERSONALITY IN A NEW EUROPEAN AGE: PHILOSOPHICAL AND LEGAL COMPREHENSION.....165

REVIEWS.....170

Udalova L.D. RELEVANT RESEARCH ON ISSUES OF COUNTERACTION TO CRIMES IN THE FIELD OF INTERNATIONAL STUDENT EXCHANGE OF OPERATIONAL SUBDIVISIONS.....170

УДК 343.6

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПІЛОГО ВІД ЗЛОЧИНУ

CRIMINAL AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE PROTECTED AGAINST CRIME

Топчій В.В.,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
директор Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

У статті звертається увага на кримінально-правову характеристику потерпілого від злочину. Зазначається, що при вчиненні злочинів, якими безпосередньо спричиняється шкода певній особі, остання має до вчиненого таке ж саме відношення, як і особа, яка вчиняє злочин.
Ключові слова: склад злочину, потерпілий, злочини проти особи, кримінально-правова характеристика.

В статье обращается внимание на криминально-правовую характеристику потерпевшего от преступления. Отмечается, что при совершении преступлений, которыми непосредственно оказывается вред определенному лицу, последнее имеет к совершенному такое же отношение, как и лицо, которое совершает преступление.
Ключевые слова: состав преступления, потерпевший, преступления против лица, криминально-правовая характеристика.

The article deals with the issues of criminal-legal description of victim from a crime. Marked, that at committing crime, that is directly cause harm to the certain person, the last has the same relation to perfect, as well as person that commits crime.
Key words: corpus delict, victim, crimes against a person, criminal-legal description.

Постановка проблеми. Однією з сучасних тенденцій розвитку кримінального права як в Україні, так і у деяких інших країнах світу є зміна поглядів на сутність та призначення кримінального права і кримінального закону. Вони полягають у звуженні публічної та розширенні приватно-правової складової у кримінально-правовому регулюванні.

При вчиненні злочинів, якими безпосередньо спричинюється шкода певній особі, остання має до вчиненого таке ж саме відношення, як і особа, яка вчиняє злочин. Відповідно до Конституції України найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. У свою чергу завданням Кримінального кодексу України є правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина. Отже, саме права людини мають визначати вектор розвитку вітчизняного права і законодавства, зокрема кримінального, а тому у процесі застосування норм кримінального права на перший план повинні виходити, як правило, дві особи – злочинець та потерпілий (за наявності).

Якщо елементами системи кримінального права вважати ті явища, які охоплюються сферою цієї галузі права, то очевидно, що деякі з них є повністю врегульованими через кримінальний закон, а деякі – повністю чи частково залишаються складовою права як такого і не закріплені у законі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо теоретичної розробки інституту потерпілого у кримінальному праві, то вченими-правниками колишнього СРСР, держав СНД та України, а також деякими зарубіжними дослідниками приділялась увага лише окремим питанням, пов'язаним із потерпілим у кримінальному праві, зокрема у працях: С.А. Альперта, Л.В. Багрій-Шахматова, Ю.В. Бауліна, Я.М. Брайніна, С.Б. Гавриша, І.М. Гальперіна, В.К. Глістіна, Л.В. Головка, П.С. Дагеля, І.М. Даньшина, Г. Зера, О.Н. Ігнатова, І.І. Карпеця, Г. Кайзера, С.Г. Келіної, М.П. Клейменова, П.О. Кондратова, М.І. Коржанського, О.М. Костенка, В.Н. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнєцової, С. Кунца, В.Т. Маляренка та інших.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення комплексного наукового аналізу теоретичних проблем щодо кримінально-правової характеристики потерпілого від злочину у кримінальному праві.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших цінностей, що їх має захищати кримінальний закон, є людина, яка внаслідок вчинення злочину стає потерпілим. Її реальні потреби, інтереси, очікування, які відображаються у суспільній свідомості, повинні бути покладені в основу кримінально-правової охорони, зважаючи на загальнопревентивну дію кримінального закону. Перегляд же спеціально-кримінальної концепції об'єкта злочину у даному дослідженні зумовлений кількома чинниками.

По-перше, у кримінально-правовій доктрині радянського періоду, яка справила визначальний вплив на сучасну вітчизняну теорію кримінального права, традиційно вважалося, що об'єктом правового регулювання є суспільні відносини. З цієї позиції набуло пріоритетного поширення і вчення про суспільні відносини як про об'єкт злочину, хоча дискусії про зміст цього поняття точилися досить гострі [3, с. 38]. Переосмислення суті об'єкта злочину останнім часом призвело до появи нових теорій об'єкта (наприклад, теорії благ та теорії цінностей).

Не заглиблюючись у спір про суть поняття «об'єкт злочину», доцільно зауважити, що у статті 3 Конституції України проголошено, що найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека [1].

У статті 1 Кримінального кодексу України як його завдання визначено правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина тощо [2]. Отже, захист людини є ціллю вітчизняного права і законодавства, зокрема кримінального, а дослідження поняття об'єкта нерозривно пов'язане з дослідженням поняття потерпілого. Тому вважаю цілком переконливою критику концепції суспільних відносин як об'єкта злочину, здійснену плеядою дослідників-криміналістів та підтримую вітчизняного вченого Є.В. Фесенка, який під об'єктом злочину розуміє цінності, що охороняються кримінальним законом, а до структури цінностей найперше відносить потерпілих, а також їхні інтереси та права, соціальні зв'язки тощо [6, с. 75].

На нинішньому етапі розвитку людства право стало тотальним та досконалим регулятором взаємовідносин між людьми, між ними та їхніми об'єднаннями, а також державою, оскільки наповнене певними цінностями – такими, як справедливість, благо, свобода, безпека, соціальний порядок, права громадянина, утвердження яких у суспільстві прагнуть люди і докладають до цього свої зусилля, – обумовлює їх паралельне визначення як цілей права. Згадаємо І. Канта, який заявив, що людину не можна розглядати як засіб для досягнення мети, бо людина є сама мета [4, с. 91]. Тобто людина є самоціллю розвитку суспільства, а отже, і метою права, що і обумовлює один із його основоположних принципів – гуманізм.

Преамбула Загальної декларації прав людини, підтверджує, що саме людина є змістовним центром суспільства і буття. До речі, саме ця Декларація засвідчила очевидну перевагу ліберальних цінностей над положеннями марксистсько-ленінської теорії, оскільки її текст у доступному для широкого загалу вигляді був опублікований у Радянському Союзі лише у часи перебудови. У свою чергу неможливість єдиного визначення цінностей, з одного боку, чітко окреслює основну суспільну цінність, з іншого. Останнє як раз і є основним аргументом на користь визнання цінностей як об'єкта злочину, оскільки їх кінцевий і нездоланний зв'язок з людиною виключає абстрактність і, як на це вказують деякі вчені, політичну забарвленість, що притаманно вченню про суспільні відносини як об'єкт злочину [6, с. 12].

При виявленні кримінально-правового аспекту поняття «цінність» виникають щонайменше дві проблеми, які потребують вирішення. По-перше, йдеться про те, які саме цінності виступають як об'єкт злочину. По-друге, – якими є обсяг, зміст та інші характеристики цінностей.

Наші сучасники А.В. Наумов, С.Б. Гавриш, В.О. Навроцький та інші також дійшли висновку, що об'єктом злочину слід визнавати ті блага (інтереси), які охороняються кримінальним законом і мають велику цінність для існування людського суспільства, на які посягає злочинне діяння і яким заподіюється шкода [5, с. 56]. М.В. Сенаторов визнає потерпілим від злочину соціального суб'єкта, охоронюваному кримінальним законом праву, благу чи інтересу якого злочином заподіюється шкода, однак не вдається до чіткого розмежування цих ціннісних категорій [7, с. 17].

Є.В. Фесенко слушно зауважує, що для вирішення зазначеної проблеми визначення об'єкта злочину доцільно використовувати саме категорію цінностей, оскільки вони виступають об'єктивною реальністю, водночас втілюють і суб'єктивний елемент через отримання реальними об'єктами характеристик певних суб'єктів, а також можуть мати як матеріалізовану, так і нематеріалізовану форму [6, с. 49].

Отже, цінностями як об'єктами кримінально-правової охорони, слід визнавати об'єкти матеріального світу, основним з яких є людина, які мають позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп і суспільства у цілому, проти яких спрямовується злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричиняє шкоду, а також властивості, завдяки яким ці об'єкти заслуговують на повагу або стають об'єктом бажання.

Є.В. Фесенко відносить до структури об'єкта злочину такі компоненти: а) потерпілих; б) їхні інтереси та права; в) соціальні зв'язки; г) предмети (матеріалізовані блага); д) нематеріалізовані блага, які належать потерпілим. Потерпілими, проти яких спрямовані злочинні діяння винних осіб, можуть виступати як окремий індивід, так і людина як учасник суспільних відносин [6, с. 52].

Компоненти об'єкта злочину, насамперед, включають потерпілих, тобто фізичних осіб, які як об'єкти загальнопревентивної дії кримінального закону відчувають захищеність останнім, яку втрачають внаслідок спричинення злочином безпосередньо їм шкоди (або у випадку загрози її заподіяння), у результаті чого особи свідомо чи ні сприймають органами чуття зменшення або втрату майнових чи немайнових благ, переживають з цього приводу і набувають право вирішувати питання про кримінально-правові наслідки вчинення злочину.

Варто наголосити, що потерпілі у структурі об'єкта злочину розглядаються і як потенційні, і як фактичні потерпілі. Поки склад злочину існує як такий, що вкладений у зміст норми Особливої частини Кримінального кодексу України, потерпілий як об'єкт загальнопревентивної дії закону є потенційним (загальним) об'єктом злочину. Як тільки вчинюються фактичні дії, які містять ознаки злочину, і потерпілий стає безпосереднім об'єктом – як соціальна цінність, на яку посягає конкретна злочинна дія або бездіяльність, – він набуває ознак реального потерпілого.

Потерпілий – основний елемент цінностей як об'єкта злочину. Як уже зазначалось, потерпілими, проти яких спрямовані злочинні діяння винних осіб, можуть виступати як окремий індивід, так і людина як учасник суспільних відносин.

Г.П. Новосьолов визначив поняття «об'єкт злочину» не через систему цінностей взагалі, а через особу, яка, як ми встановили, є найвищою цінністю. На думку цього дослідника, об'єкт злочину це той, проти кого він вчиняється, тобто окремі особи або якась множинність осіб, матеріальні або нематеріальні цінності яких, будучи поставлені під кримінально-правову охорону, піддаються злочинному впливу, у результаті чого

цим особам спричиняється шкода або створюється загроза спричинення шкоди [5, с. 66].

Необхідність виділення потерпілого, як основного елемента об'єкта злочину, пов'язана також із тим, що у науці кримінального права визнаним виявився підхід визначення потерпілого як ознаки складу злочину [5, с. 72]. З першого погляду, ці дві позиції не суперечать одна одній, оскільки традиційно склад злочину має чотиричленну структуру, а кожен з елементів – об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона – характеризуються обов'язковими та факультативними ознаками.

Утім, на моє переконання, потерпілий не є чи то властивістю, чи то особливістю, чи то прикметою, тобто ознакою злочину як явища, він є цілком реальним явищем сам, а у кримінально-правовому контексті – складовою частиною, компонентом об'єкта злочину. При цьому сам об'єкт є елементом складу злочину як юридичної конструкції, як системи обов'язкових об'єктивних і суб'єктивних елементів [5, с. 16]. Тільки через поняття «об'єкт» виражається те явище, предмет або особа, на які спрямовується певна діяльність, увага [7, с. 9]. Якщо виводити потерпілого (власне, як і предмет злочину) за межі об'єкта, це штучно означає позбавляти його властивості, яка обумовлює спрямування на нього злочинного діяння, уваги до нього суб'єкта злочину.

В юридичній літературі висловлюється й інша думка щодо місця потерпілого у структурі складу злочину. Так, М.Й. Коржанський, а пізніше і А.В. Пашковська визначали потерпілого як предмет злочину у випадках, коли шляхом впливу на тіло людини здійснюється посягання на об'єкт злочину, при цьому предмет визначається як елемент матеріального світу, впливаючи на який винний здійснює посягання на об'єкт злочину [6, с. 125].

Фактичне ототожнення потерпілого із предметом злочину нівелює його значення у кримінально-правовій теорії та практиці. Як було встановлено, людина визнається змістовним центром суспільного розвитку, а тому її розгляд у ряді матеріалізованих чи нематеріалізованих соціальних благ, на які фізично впливає злочинець, фактично пропонує відмовитись від концепції першочергового захисту найвищої соціальної цінності.

На доктринальному рівні можна виділити такі класи потерпілих від злочинів: фізична особа (індивід, людина) як потерпілий від злочину; юридична особа як потерпілий від злочину; держава як потерпілий від злочину; інше соціальне утворення як потерпілий від злочину; суспільство у цілому як потерпілий від злочину.

Отже, залежно від тяжкості вчиненого злочину можна виділити: потерпілих від злочинів невеликої тяжкості; потерпілих від злочинів середньої тяжкості; потерпілих від тяжких злочинів; потерпілих від особливо тяжких злочинів [4, с. 19]. Дослідження груп потерпілих, утворених при такому поділі, має важливе значення для вирішення питань звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Як наслідок, залежно від істотних ознак потерпілого від злочину виділені три групи поділів потерпілих від злочинів: поділ за соціальною ознакою; поділ за ознакою заподіяної потерпілому шкоди; поділ за ознакою вчиненого щодо нього злочину. Потерпілим від злочину може бути будь-який вид соціального суб'єкта: фізична особа, юридична особа, держава, інше соціальне утворення, а також суспільство у цілому. Інші підходи до окреслення суб'єктивного складу потерпілих від злочинів сприяють необґрунтованому звуженню їх поняття.

Висновки. Підсумовуючи та узагальнюючи досліджений матеріал, варто зазначити, що сьогодні існує достатньо передумов для формування у кримінальному праві інституту потерпілого. Потерпілий – це не тільки фігура, яка фізично з'являється внаслідок вчинення злочину. Припустити вчинення злочину без того, що (можливо) буде спричинена шкода певним цінностям, неможливо, оскільки об'єктивне призначення кримінального права – охорона цінностей від суспільно небезпечних посягань, які заподіюють або можуть заподіяти шкоду. Кримінально-правова охорона потерпілого від злочину здійснюється сьогодні в Україні на низькому рівні та зазначається очевидна недосконаліть правового статусу потерпілого, зокрема значно вужчий порівняно з обвинуваченим обсяг його прав, особливо стосовно відшкодування завданої шкоди, що призводить до недостатньої гарантованості реалізації його прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14
3. Мельник М. Новий Кримінальний кодекс у контексті антикриміногенної політики України. Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 15. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. 608 с.
4. Головко Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб: Юридический центр Пресс, 2015. 544 с.
5. Батыргареева В.С. Торговля людьми: уголовно-правовые и криминологические проблемы. Зб. наук. праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні. Вип. 4. Х.: Право, 2012. 270 с.
6. Кукреш Л.И. Некоторые вопросы защиты прав потерпевшего в уголовном процессе. Теоретическое и правовое обеспечение реформы в сфере борьбы с преступностью в Республике Беларусь: Материалы междунар. науч.-практ. конф. Минск, 2016. 304 с.
7. Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві: авторефер. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.08. Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Х., 2015. 20 с.

Наукове видання

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія ПРАВО

Випуск 50
Том 2

Коректура • *авторська*

Комп'ютерна верстка • *Наталія Кузнєцова*

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 19,20. Замов. № 0718/78. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.